

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII.

V Ljubljani v sredo 4. januarja 1854.

List 1.

Novo in staro.

(Alliteracije po švedski šegi *).

Din se za dnevom
Dalje pomika,
Leto za letom
Lahno poteka.

Staro odstopa,
Stvari se novo;
Vendar se vrača
Vedno še staro.

Svetlo zdaj sije
Solnice mladim,
Gorko pred grelo
Glave je sivčkom.

Kmetič poskuša
Kmetvati bolje,
Manj si ni vmišljal
Modri Egipčan.

Stavbe prostrane
Stavi umetnik;
Gleda pa v zglede
Glavnega Rima.

Mnogo spreminja
Mestnik obleko;
Staro pa suknjo
Samo prevrača.

Cele že citre
Cene so nove;
Pesnik še poje
Pesme s Homerjem.

Slikar tū stvari
Slavno podobo;
Zad se ozira
Zmiraj v Apela.

Naj pa kdo najde
Novega res kaj,
Pot mu napravlja
Prednikov delo.

Svoja naj slava
Staremu bode!
Nič se ne znižaj
Novega vrednost!

Hicinger.

Naprej kmetovavci!

Kmetijstvo je vednost enaka vsaki drugi vednosti. Nobena vednost pa ni več na tisti stopnji, na kateri je bila pred sto in sto leti. Saj je znan star pregovor, da „veliko glav več vé“, in da skušnje so stopnice, po katerih napreduje vsaka stvar.

Ozrimo se po svetu in pogledjmo: kako kmetujejo dan današnji, in odprimo po tem stare bukve, v katerih je popisano kmetovanje nekdanje: kolikšen razloček! Kakor noč in dan.

In kdo je potisnul veliki voz kmetijstva tako naprej? Kdo drug, kakor vednosti tiste, ktere so kmetijstvu podlaga, — skušnje umnih možakov, in kolo časa s svojimi potrebami.

Kakošno dolgo pot je doveršilo že kmetijstvo, — kakošna dolga pot ga še čaka!

Vémo, da tisti kmetiči, ki ne znajo ne brati ne pisati, in ki le s silo tišani naprej se poprijemajo novega ravnanja, kadar že drugač ne more biti, z neko zaničljivostjo gledajo na nove naredbe, — al kdo bo zameril takim: saj tudi slep človek ne vé: kaj solnce je. Gorjé kmetijstvu, ako bi mu ne bili dani že od starodavnih časav možjé, ki razsvetljeni po vednosti, kakor jih je rodil tadani čas, so kmetovali umno in izgled bili svojim sosedom. Za Boga! ako bi tacih mož ne bilo bilo, še dandanašnji bi orali z matiko, bi ne vedili gleštati senožet, bi ne imeli ne ene žlahne hruške, tudi preljubega krompirja ne, bi ne poznali gipsove moči za deteljša, bi se razprostirale prahe po dolgem in ši-

rokem, bi nemarno ravnali z gnojem, kakor še dan današnji ravnajo naši prosti kmetje, bi ne imeli nobene lepe in dobre živine itd. itd.

Od nekdanj je prostemu kmetu le sila bila, ki ga je tirala in gnala, da je zboljšal to ali uno pri kmetijstvu svojem. Od tod izvira tudi na Slovenskem skoz in skoz resnični pregovor, da „sila kola lomi“. Sila bo zlomila v nekterih letih tudi plug naš in ga spremenila z boljšim, bo prekucnila malopridne gnojnišča, razderla hleve berlogom podobne itd.

Če je iz tega malega, kar smo tū omenili, že gotovo, da kmetijstvo kakor vsaka druga vednost napredovati mora, da si pomaga na boljši stan, je ta potreba očividna posebno sedanji čas, ki je premenil toliko reči tudi v našem cesarstvu.

Padla je tlaka in desetina in oprostene so zemljiša jarma, ki jih je težil toliko let. Oprostenje to je vzelo nekdanjim grajšakom veliko rok, ki so jim pomagale delati, — vzelo jim je pridelkov veliko, ki so jim jih pridelovali drugi za-nje. Treba bo jim vendar, čeravno so odškodovani za zgube, vprihodnje kmetovati drugač. — Odkupljena desetina in tlaka, zaostali dolgovi na nji od več let in povikšani davki so naložili kmetom plačila, ktere ker se jih je več skup nabralo in so poslednje letine večidel slabe bile, stiskajo kmeta, da sedaj še ne more čutiti gotove dobrote, ki jim ga bo vprihodnje donášalo oprostenje zemljiš.

Padle so tudi colne meje Ogerske in Horvaške, ki ne overajo več vvoznje njih mnogo-verstnih pridelkov v druge dežele cesarstva; žita, vina itd. se vozijo sedaj brez colnine kamor koli je, in se rade kupujejo, ako so cenejši in bolji od naših domačih.

Železnice na družih krajih so vzele in bojo vzele veliko zaslužka ljudem pri cestah; treba bo — in zares le v prid kmetijstvu in družbinskemu zboljšanju — se krepkeje prijeti poljedelstva in rokodelstva in ravnati vse to tako, da bo več neslo in da ne bomo zaostali za drugimi narodi.

Z eno besedo: um se mora zbuditi in iz tiste zaspanosti, ktera je opravljala vse le robotno in tlačansko, se mora zdramiti vsak kmetovavec, da ga ne bo zaterlo kolo časa, ki brez milosti zatare vsacega, ki ž njim naprej gré.

Vediti bo treba, kako ravnajo kmetovavci drugod, ki so že davnej na vikši stopnji kmetijske vednosti, — nemarnosti tisti, da le to je dobro, kar je po naši glavi, bo treba slovó dati, in pripraven bo mogel vsak kmetovavec in rokodellec biti za sprejem dobrih nauk in dobrih izgledov. „Sila kola lomi“, — staro kopito mora iti rakom zvižgat!

Če kdo misli, da kmetom ni omike in napredka v vsih rečéh potreba, naj jim dá dnarja, da popevajo „aja-pupaja“ na starem brez omike, bojo zamogli odrajtovati svoje plačila! —

*) Alliteracija je v tem, da se v začetku verstic in besed enake tihnice ali soglasnice povračujejo, na pr. zgoraj: d, l, st, v, itd.

Kako pa bojo kmetovavci si pridobili tiste vednosti, po katerih napreduje kmetijstvo in si pomaga na vedno boljši stan?

Sola je prva podlaga. Vsak kdor če s časom napredovati, mora znati brati in pisati, ker po bukvah se zadobijo potrebne vednosti, po bukvah se zvê, kako se ravná po svetu, po branju se razsvitli glava in človek pripravi postane sprejemati dobre nauke in dobre izgled e, ki jih vidi v okolici svoji. Marsikteri naših grajšakov ali družih umnih kmetov, ki so, hvala Bogu! tudi pri nas, in marsikteri duhovni gospod ravná svoje kmetijstvo po dobrih novih vodilih in skuša to in uno — ali kako malo se primejo prostega kmeta vsi taki izgledi! Zasmehuje jih raji, kakor da bi prevdarjal kar vidi, in posnemal, kar se je dobro poterdilo. Nespametno je terjati, da vsaka poskušnja mora se dobro iziti, — kaj tacega le otroče terjati more! Marsiktera skušnja, ki je spodletela, je zapustila vendar zernice, iz kterega se je izcimil na drugo vižo koristni sad.

Mati zemlja je dobra mati, — ona ima še neizrečeno veliko bogastva v sebi, ali treba je ji seči z umnostjo v naročje njeno, da daruje kar ima. Tudi se kmetovavec pritožiti ne more, da nimajo nobene cene pridelki njegovi, — predobro čutijo mestnjani sedaj: kolikšne cene je vsaka stvar, ki jo kupujejo na tergu!

Gledé na vse te potrebe bojo „Novíce“ kakor poslednje leta se ozirale po kmetijstvu celega sveta in donasale našim kmetovavcom v prevdarek, poduk in v posnemo, kar je dobrega, da na vedno višjo stopnjo pripravimo domače kmetijstvo, ki dobiva svoje podpore sedaj tudi po kmetijskih učilnicah, osnovanih po modri vladi, po bukvah, pisanih od umnih rojakov, po kmetijskih družbah, ki si prizadevajo po različnih potih za povzdigo kmetijstva.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Premišljevanje o novem letu.

Nastopilo je novo leto in z njim začetek nove dôbe mojega življenja. Obhaja me misel, kakor da bi bil prvi dan leta tudi prvi dan mojega življenja. Terno zaupam, da ljubeznjiva roka dobrotljivega Stvarnika me bo vodila tudi v tem letu po sklepu naj večje modrosti, ktere živa priča so vse stvari Njegove in celo življenje moje.

Pridšemu na svet je dal v milih starših mi prijatelje, ki so mi v mojem nezmožnem stanu z nesebično ljubeznijo pomočniki bili in reditelji. Brez njih pomoči, brez ljubeznjive njih skerbí za blagor bi ne bil, kar sem.

Z današnjim dnevom nastopim nov tek svojega življenja; sicer ne tako nezmožen, ko sem bil o svojem rojstvu, pomoči pa vendar ravno tako potreben. Prijatelj mi je treba, da mi življenje oslajšajo, me v nesreči podpirajo in me nevarnosti varovajo. Dal jih bo oče nebeški, ki mi bodo v dvombah svetovavci, pomočniki v nesreči, v sreči tovarši, voditelji v zmoti.

Ni primerljaj ne, da sim rojen po teh in ne po družih starših, — v tem in ne v družem narodu, — o tem, in o nobenem družem času. Čas in kraj, in okolšine, in nasledke mojega življenja je Stvarnik moj določil po svoji neskončni modrosti. Z današnjim prvim dnevom leta se moja osoda, tako rêči, vravnjuje iznova. Meni je sicer zakrito, kar se mi bo godilo

prihodnjič. Pred Bogom pa je vse odgernjeno in vse vravnano po njegovem neskončno modrem in dobrotljivem sklepu.

S tem prepričanjem nastopim nov tek svojega življenja, ki se mi odpre z današnjim dnevom. Naj bo z menoj kakoršna hoče, pri tem hočem ostati: da mili Oče čuje nad menoj! Ako me tare ubožstvo in revščina, spomnil se bom svojih otročjih let, ko sem še veliko revniši bil in se me je Bog vendar usmilil. Če mi ta ali uni prijatelj bode nezvest, tudi to me motilo ne bode. Zgub enega mi bo nadomestovala večja ljubezin ostalih. Ako zalezuje tihotapstvo pošteno ime moje in mi žugajo nevarnosti, zoper ktere mi ne pomaga vsa moja skerb, me tudi to strašilo ne bode. V Gospoda zaupam, ki ne je vzel pod svojo brambo in me bode vodil po sklepih modrosti svoje.

Nadušen s tem prepričanjem začnem vesel novo leto, kterega prihodnost mi danes še zakriva zagrinjalo tamno.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Berna na Moravskem. Nemorem zamuditi novega leta, da bi Vam tudi iz Moravije ne naznanil kaj malega, kar Vas bo gotovo veselilo. Deleč stanujem od svoje drage domovine in le po redkem me dotêče priložnost, da zamorem slovensko govoriti. Kako sem tedaj vesel, da po Vas, ljube „Novíce“, mi doide dvakrat v tednu mili glas jezika tistega, ki so me ga mila moja mati učili. Ali ne mene samega razveselujete s tolikšnimi lepimi rêčmi, jako dopadete tudi mnogim drugim. Zmed gospodov častnikov pri našem polku je nekoliko tudi Slovincov iz Maribora, nekoliko Horvatov in Serbljanov; — ko so zvedili, da imam „Novíce“, so naprosili me, da bi jim jih posojeval, kar z veseljem storim, ker mi je to znamenje gotovo, da lepi jezik matere Slave dobiva zmirej večjo veljavo, in da so žalostni časi minuli, ko so se ga sramovali lastni sinovi njeni. Zraven nemškega in talianskega mi tudi moj materni jezik mnogo koristi. Tukej v Berni se na priliko ravno toliko česki, kakor v Ljubljani slovenski govori, in z majhnim prizadevanjem sem se navadil toliko, da v vsih potrebnih rêčeh se zamorem pogovarjati v njem; tudi na drugo stran mi bo koristil moj materni jezik še morebit letos, ako ostanemo še tukej v Berni, sem že povabljen obiskavati en dalmatinsk bataljon strelcov (jagrov), ki je na Češkem, za duhovne velikonočne opravila. V vojaški bolnišnici najdem med drugimi narodi vedno tudi mnogo Slavjanov vsih narečij, in tukaj nar bolj spoznam neprecenljivo vrednost milega maternega glasa. Rečem torej po živem prepričanju, da mladenči v šolah naših visoki vladi našega cesarstva nemorejo biti zadosti hvaležni za veliko dobroto, da jim sedaj daje lepo priložnost, izuriti se v slovenšini in tudi družih slavjanskih narečij, in da po tãmi maha, kdor pravi, da so slavjanske učilnice v Austrii nepotrebne. — Tukej v Moravii imamo hudo zimo, vendar je zima za polje vgodna, dnevi so prijazni in jasni. Milovanja vredni so siromaki, kterim manjka za kurjavo derv, ki so tako drage, da en seženj (klafta) s privožnjo in s ceplenjem vred veljá 16 fl. srebra. Očitno pohvalo zasluži tedaj milosérna radodarnost Bernskih gospá, ktere so 21. dec. bogato obdarovale v večerni šoli čez 100 revnih učencov in učenk, kterih revni stariši so ginjenega serca prejeli tako zaželjene milodare. Bog jim stoterno poverni! Berno je mesto z mnogimi fabrikami, in, kakor povsod v tãih mestih, so tudi tukej skorej samo dvojni ljudje: eni nezmerno bogati, drugi ravno tako neizrečeno revni; kakor eni v obilnosti in v lišpu in kinču dnarje raztresajo s polnimi rokami, ravno tako drugi terpé pomanjkanje tudi nar potrebniših rêči, in lakoto in zimo nosijo težko.